

פ. לחובר

(סוף מעמוד 5)

מישנת ה"זוהר" לכלי עברי מתוקן? האם רק במקלה הגיע לכך. כשם שהיה יכול להגיע גם לתרגומם של דברי חכמה אחרים, בלי שמלאכתו תתקשר באיזו קירבה נפשית אל המתורגם? בספרו הנדול על ביאליק סיפר לחובר בשבוע המפורסם, שלא תירגם אלא מה שהיה קרוב לו קירבת רוח. תפיסה זו שמקורה ביושר מצפוני, בחומרתו של קריטריון מוסרי, היתה גם נהלת לחור בר. רק מתוך ערגה אל הפלא והסוד הוא בא אל ה"זוהר" ועמל בהעמקו ללשון העם, רק מנסייתו אל הטמיר ונעלם הקדיש מחקרים יסודיים. ליצי רת רמח"ל, בנסותו לחשוף את הנסתר גם ברבדיה הראשונים, הכלויים.

הדגמה "טכסטואלית" תבטט את האמור לעיל. ר' אברהם אבן עזרא ור' נחמן קרוכמל העריצו את השכ" ליות. ועם זה היה הסוד' דבק בנשמתם" (שירה ומחשבה" ע' 97). אף ברדיצ'בסקי חוטר לגזע זה, הדוגל בשכל ועורג אל הסוד (שם). לא רק יקוד המורה והור קרומי הוא מגלה בשירת מתחיה שוהם, אלא גם את רמיו ומסתוריו. "היה בשיר הזה מן הנהיה הגדולה לתאוות גבעות עולם ומכמיהה אחרת, דתית, בת רזים" (שם, ע' 83). ואשר לרמח"ל — סופרי ההשכלה ראוהו כמבשרם, ואילו ראייתו שונה משלהם. במה מתבטא שוני זה? הפשים אנו עכשיו בתפ" סת עיקרי יצירתו ושרשיה לפי השגתנו אנו, שאינה של השכלה, ואנו מרווי חים אם מוצאים אנו שרשים אלה צמוקים מן השטח השכלי והחיצוני, הראציונאלי, שספרותנו החדשה כאילו נפתחת בו" (על גבול הישן והחדש", ע' 87). פרץ, שינק הרבה ממקור החדשיות ובכל זאת גלחם לא מעט בשומרי התומות, התרוצצו בקרבו יסודות מוחיים ונפשיים, קובע לחובר: "הראציונאליזם שלו גם הוא התומה בחותם הסוד" (ראשונים ואחרונים", ספר ראשון, ע' 101).

ושתו דוגמות מחוץ למסגרת של ספר רותנו. בקשרו כהרים ללסינג, בהרימו על גס את דביקותו במוסרי הוא מד' גיש גם מעלתו זאת: "כחכמי הקבלה שלנו ידע גם הראציונאליסטן הזה את הדרך לשבור תמיד את הקליפות/ כדי להציל את השכינה ולגאול אותה ממאסרה. גם הוא ינק באמצעותו של לייבניץ ממקור המיסטיקה האשכנזית, — — — הוא היה מלא כולו דת אמת, כמו שהיה מלא כולו רוח תפארת ויופי נעלה" (בתחום ומחוץ לתחום", ע' 34). אצל סיטנדאל, תבונה יצירתו בחשבון ובשכל קל, הוא מוצא גם את הפלא ואת החידה, במשפט הפותח את מאמרו עליו נאמר: "הוא היה רר סאנטיקן בעל הגיון" (שם, ע' 27). תבונה והיפוכה המציניים סופר זה מתמצים גם במשפט החתימה: "סטיני דאל-בייל הוא אחד היוצרים המחושבים והבלתי מחושבים גם יחד" (שם, ע' 31).

אך גם מרתיעתו מתבררת רצייתו. את הראציונאלי בצמצומו אינו מקבל. בגללו בעיקר הוא דוחה את השיטה האפריסיוניסטית. היא אינמלקטואלית, מוחית (לכן לוקחת בה חלק רב כל-כך ההמצאה, ובהמצאה שלת לנ

בטרתה, עקרונותיה. אלפרד קאר, למשל, שנון ומבריק במסותיו. כלום די בכך? לחובר תוהה ואין תהייתו מניחה ספק ביהם לסברתו: "ניצור צות ניתזים מכל עבר, על ימין ועל שמאל נופלים היצים, רצים ברקים. לאן? אי המטרה?" (בתחום ומחוץ לתחום", ע' 105) קאר מעיד על עצמו: "לא ההסתכלות היא הנקודה וזאמצעית, כי אם הרצון". — רצון למה?" — שואל לחובר וספקו בולט בתשובתו: "אנו רצים כאן ואין אנו יודעים אנה רצים, קופצים ואין אנו יודעים קפיצה זו למה באה" (שם, ע' 106). כל מודה הוא בגדולתו של בראנדס, אבל הודאתו הסתייגות בצדה. ודאי יש היקף ותנופה בשיטתו, החור בקת ספרויות ותרכויות בעולם, אך בין מיגבלותיו מונה מבקרו אף זו: "לבראנדס חסרה כמעט ההתלהבות הגוזלת, אין אצלו חיבה של אמת וחיבור אמיתי אל החזיון החדש, שהוא דן בו. גם התמימות שלו אינה ללוב אלא קיריה. — — — רעיונות רבים הפיץ בראנדס בעולם, היה היה לפה לכמה יצירות ויוצרים חדשים; אולם הוא לא נמשך אף פעם כולו אחריהם. לא הגיע אף פעם לידי מצב של שיכחת עצמית" (שם, ע' 93).

בדרך זו, שבה מצורפים השגותיו וסייגיו אל חיובו, נתפס הצד השני של מטבע ביקורתו. הסתכלות וחריות עובדות אינן מספיקות לחובר דורש לרצונו של הסופר ולאמונתו, למעשים ולרעיונות העשויים להלהיבו או להרעימו. הוא עצמו, בשעה שניצח המ בקר שבו, לא היה מסתכל בלבד. העקרון המוסרי והאידיאה הציונית הינחזו במעגלי הערכותיו.

אולם גם בשעה שהחוקר שבו ידו היתה על העליונה — לא תמיד נתפס לצימצומו של זה. במקרים של התער לות לא הסתפק במתקם על פני הש" טח, בנראה ונתוניו, כי אם נשא את גפשו גם אל הנעלם והאין לרחשי מעמקיו. אולי מתמיהה הנחה זאת לגבי לחובר, שמקובל לראותו כמוגבל בתחומו, כמי שהרצאתו יבשה וחקר לתו נשענת על פרטים בדוקים ומדוקי דקים. אמנם, אותה יבשות יש בה הרבה מתרהורי לבם של מבקרים, שלא הבחינו בהמייתו הפיוטית, שהור גשו ביהוד במאמרו הראשונים, שהור מעו מפרישטן וברדיצ'בסקי רבותיו, המיה שהחוקר ביקש אחר כך להצני צת. אך סוף-סוף אין להלוותו הרגי שית ניכרת ביסוד הצורני של משפטו, אלא במה שנצפן בו, בכמיהה המהבי חבת בתוכו. בשתי דרכים נתבטאה משיכתו של חוקר "יבש" זה לזרימה תתיקרקעית, תת-הכרתית: בויקתו ל"זוהר", שבתרגומו שיקע שנות-עמל בעברו מן הרשימה הקצרה אל המה קר ולמאמל ההערכה המקיף שוב לא יצא ידי חובתו בתיאור הניגלה שבר צירה. בהתחקותו על שרשי הנסתר הקדים הכריז על קיומו, אפילו אין אנו חשים בו, ולא מסק מלהדגיש את חשי צותו בחיים וביצירה.

מן צביא את לחובר לתריץ את

קתת חלק רב כל כך הצורה החדה — סמל השכליות והחידוד, והמח — כאשר היטיב להביע צ'מברליין — יושב בקליפתו ווקשה: הוא אגואיסט" (שם, ע' 233). אחת מחולשותיו של מגדלי הוא רואה בכך, כי "העולם הנסתר, האיידיו והבלתי גראה, אינו תופס מקום רב בסיפוריו, רק לעתים רחוקות מאד עולה הנפש פה ודופקת על שערי שחק" (ראשונים ואחרונים", ספר ראשון, ע' 82).

דוגמות אלו אינן אלא חוטים בודי דים שנתלשו מחוץ מסכת רחבה. אך גם לסיהו ניתן לנו לראות את לחובר עצמו והוא תר אחרי הפלא והסוד ומתדפק "על שערי שחק". אולם נטעה עם נעמיד את יצירת לחובר על האיראציונאלי בלבד, כל ערכו בש" לזבו עם הראציונאלי. "החכם הוא לפי מנדלסון זה, שמביא שלום בין הלב והמוח, בין היצר והתבונה" (שם, ע' 10). חכם כזה — כגילונג במיטב כתביו — היה פ. לחובר.